

Matulová, Lucie. Stát a církev v Calvinově myšlení: suverénní i kooperující. Praha, 2016.

oponentský posudek disertační práce předložené na ETF UK v červenci 2016

Autorka se ve své disertační práci pokusila o analýzu Kalvínova myšlení o státu a církvi. Svou studií chtěla prokázat, že se jedná o dvě moci zároveň suverénní, nezávislé i kooperující ale také to, že v reformátorově díle docházelo postupně ke stále výraznějšímu zdůrazňování nutnosti instituční podoby církve.

Práce má jedenáct kapitol.

První obsahuje stručný Kalvínův životopis, následují oddíly o dvojí vládě, církvi, státu, hledání nejlepšího možného státního zřízení, církevní správě, magistrátu, moci církve, zákonu, lidu a jeho právu na odpor, a nakonec o křesťanské svobodě.

V úvodu je třeba kladně ohodnotit snahu Lucie Matulové věnovat se v českém prostředí dílu ženevského reformátora a po letech souvisleji představit alespoň některá témata jeho theologie. A také autorčin pokus propojit studium politologie se studiem theologie. (Byť ovšem někdy je až nadbytečně podrobná v politologickém referování. Srov. 156n.)

Samotná práce má 210 stran, včetně jedenácti stran soupisu užitých zdrojů. Formální požadavky splňuje.

Jedná se již o druhou verzi disertace. Z části se autorka tak vyrovnávala s poznámkami, které jsem uvedl v prvním posudku, nelze se tedy zcela vyhnout komentáři jak:

Dala si práci se zdůvodněním užívané transkripce jména Calvin (s. 15) a pokusila se i o akademičtější formulace například v životopisném oddíle. Latinským citátům se tentokrát v samotném textu víceméně vyhýbala. Pečlivěji přistoupila k charakteristice pramenů a představení edicí Institucí. Mohla ovšem například podrobněji představit její starší české překlady.

Na moji vymezující poznámku k jejímu srovnání Instituce s Lutherovým Malým katechismem odpověděla odkazy na authority, ale neformulovala již proč tato podobnost. Struktura katecheze byla daná již před nimi. Tedy v pořadí, jak jsou jednotlivé „kusy“ probírány?

Ostatně odkazy k Lutherovi nepatří úplně k těm nejzdařilejším (např. s. 75, 182). Citované dílo O svobodě křesťanské navíc není v seznamu literatury. A autorka ani nepostřehla, že Větší i Menší katechismus, stejně jako Šmalkaldské články jsou k dispozici v češtině (Kniha svornosti. Symbolické čili vyznavačské spisy evangelických církví Augsburské konfese... Praha: Kalich, 2006.) a odkazuje na překlad Malého katechismu z angličtiny! Nelze také jednoznačně tvrdit, že Luther stát vnímá jen jako „remedium necessarium naturae corruptae“ (WA 42,79,8n), v jeho díle lze najít pasáže odpovídající spíše „optimističtější“ aristotelské tradici, „domus est fons omnium rerum publicarum“ (WA 40 III, 220, 4n).

Kladně naopak hodnotím, že byla doplněna kapitola mapující dějiny bádání o problému, který si pisatelka zvolila za své téma. I když zásadní dílo Josefa Bohatce Calvins Lehre von Staat und Kirche mit besonderer Berücksichtigung des Organismusgedankens z mého pohledu příliš kvapně vyřídila na jedné straně (26) „odsudkem“.

Dobrym posunem je vysvětlení výchozí teze a její zasazení do kontextu dějin bádání.

Stále však považuji za škodu, že se nepokusila o nahlédnutí, jak bylo Kalvíново dílo (včetně jeho úvah o státu a církvi) přijímáno a reflektováno u nás, např. v 16. a 17. století. Postrádám obsírnější rozbor Kalvínovy pozice ke koncilům (1559, IV,9), role jednotlivých stavů ve státě.

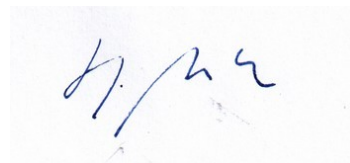
Jiné problémy ovšem zůstaly či přibyly. Přibylo jakýchsi rekapitulací – v úvodu a závěru jsou například takřka totožné charakteristiky jednotlivých kapitol. Nezměnil se mnoho styl práce s Kalvínovým dílem a sekundární literaturou. Autorka povětšinou popisuje Kalvínovu pozici, sem tam odkáže na práci jiného autora. Leckdy je až přespříliš stručná (60, 62, vliv státu na církev, predestinace, přirozený zákon).

Občas zůstal překlep (např. druhá kapitola místo kniha, s. 22). A asi bych i občas doporučil vyhýbat se hodnotícím adjektivům (s. 35).

Závěrem. Disertace je zrcadlovým popsáním Kalvínova učení o státu a církvi. Naznačuje reformátorův vývoj, tak jak jej lze zachytit srovnáním prvního a posledního vydání Instituce. Místy analyzuje filosofické, theologické a historické zdroje jeho postoje, případně se snaží nabízet srovnání s Lutherem jako představitelem druhého reformačního směru. Na rozbor rozebíraného, jakousi ať již theologickou nebo politologickou reflexi, většinou příliš nedorazí. Autorka ověřuje výchozí tezi, ale otázkou je, zda přináší ve srovnání s dosavadním badáním svou prací něco nového. Škoda, že se alespoň v závěru nepokusila naznačit nějaké možnosti, jak Kalvínovy myšlenky uplatnit v rámci soudobého křesťanského utváření pohledu na poměr státu a církve, resp. životu v nich.

K obhajobě doporučuji postoupit.

V Nosislavi 3. října 2016

Ondřej Macek, Th.D.